Archive of SID

نشریــه علمــی
دانش مالی تحلیل اوراق بهادار
دوره ۱۴ / شماره ۴ (پیاپی ۵۲) / زمستان ۱۴۰۰
صفحه ۱۳۹ تا ۱۵۶

مسئولیت‌های اجتماعی شرکت، مدیریت ریسک سازمانی و بیش‌اطمینانی مدیریتی: شواهدی از مدیریت سود واقعی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۶

محمد امین رستگار[۱]

چکیده

شرکت‌ها در محیط‌هایی فعالیت می‌کنند که توانایی شرکت در کسب سود به تنهایی نمی‌تواند تضمین‌کننده رشد و بقای شرکت باشد. اما پیش‌بینی می‌شود که حفظ تعادل بین رشد تجاری و رشد اجتماعی تا حدی بتواند موجب افزایش سودآوری شرکت شود. بنابراین، هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی نقش تعدیلی مدیریت سود واقعی بر رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و بیش‌اطمینانیِ مدیریت با مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این راستا، ۱۰۱ شرکت (۷۰۷ مشاهده سال- شرکت) پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفته‌اند. به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق از مدل رگرسیون خطی چندگانه با استفاده از داده‌های تابلویی (پانلی) استفاده شده است. نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که بین مدیریت ریسک سازمانی و بیش‌اطمینانیِ مدیریتی با مسئولیت‌های اجتماعی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد که مدیریت سود واقعی، رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و بیش‌اطمینانیِ مدیریتی با مسئولیت‌های اجتماعی شرکت را تضعیف می‌کند.

واژه‌های کلیدی: مدیریت ریسک سازمانی، بیش‌اطمینانی مدیریتی، مسئولیت‌های اجتماعی شرکت، مدیریت سود واقعی.

۱- کارشناس ارشد مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس، دانشکده علوم انسانی، شهر قدس، ایران، *erfanbbp@gmail.com*

www.SID.ir

Archive of SID

۱- مقدمه

به طور کلی، شرکت‌ها در محیط‌هایی فعالیت می‌کنند که توانایی شرکت در کسب سود به تنهایی نمی‌تواند تضمین‌کننده رشد و بقای شرکت باشد. اما پیش‌بینی می‌شود که حفظ تعادل بین رشد تجاری و رشد اجتماعی تا حدی بتواند موجب افزایش سودآوری شرکت شود. بدین‌ترتیب شرکت‌ها به تنهایی نمی‌توانند منافع سهامداران خود را به حداکثر برسانند؛ بلکه مدیران باید از طریق ایجاد فرصت‌هایی در جهت حمایت از منافع سهامداران اقلیت، حفاظت از محیط و فعالیت شرکت در جهت منافع کارکنان و مشتریان، این امر را تحقق بخشند که این موضوع همان مسئولیت‌های اجتماعی شرکت است (شن و چانگ[1]، ۲۰۰۹). بر این اساس گرنت[2] (۲۰۰۸) قاعده افشای مسئولیت‌های اجتماعی در محیط‌های تجاری را اتخاذ کرد و به عملکرد اخلاقی و مسئولیت‌پذیر بودن شرکت‌ها عقیده فراوانی داشت. گرنت (۲۰۰۸) استدلال کرد که اینگونه شرکت‌ها موفقیت بیشتری نیز کسب می‌نمایند. بنابراین میزان مسئولیت‌پذیری و پایبندی به اصول اخلاقی توسط شرکت حائز اهمیت است. بنابراین مدیران باید با اجرای مسئولیت‌های اجتماعی، در جهت حداکثر کردن منافع سهامداران اقدام نمایند (گودفری[3]، ۲۰۰۵).

مسئولیت‌های اجتماعی دارای تعاریف گوناگونی است. کارول[4] (۱۹۷۹) تعریفی از مسئولیت اجتماعی ارائه کرد که توانست بیشترین مقبولیت را در بین اعضای حرفه به دست آورد: مسئولیت‌های اجتماعی شامل کلیه امور تجاری، اقتصادی، قانونی، اخلاقی و کلیه انتظارات احتمالی است که جامعه از شرکت در یک بازه زمانی مشخص دارد. این امر نشان می‌دهد که مسئولیت‌های اجتماعی به شرکت‌ها در جهت سودآوری، پیروی از قوانین و مقررات، رفتار اخلاقی و به طور کلی اهداف اجتماعی شایسته شرکت، کمک می‌کند تا شرکت با انجام این مسئولیت‌ها بتواند رضایت شهروندان را جلب نماید.

شرکت‌ها می‌توانند دو انتخاب داشته باشد، اول اینکه برنامه مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت را اجرا نمایند و دوم اینکه رقبای خود را که به افشای مسئولیت‌های اجتماعی مبادرت می‌کنند، تماشا کنند (پورتر و کرامر[5]، ۲۰۰۶). ظاهرا، مسئولیت‌های اجتماعی به عنوان یک اولویت اجتناب‌ناپذیر برای مدیران شرکت در سرتاسر جهان مطرح شده است. علاوه‌براین شرکت‌ها از لحاظ مدیریت ریسک‌پذیری خود یکسان نیست و دارای درجات مختلفی هستند. به عنوان مثال؛ ریسک پروژه‌های به وجود آمده ناشی از اقدامات زیست محیطی شرکت، اجتماعی، بهداشتی، مسائل امنیتی متحمل شده ناشی از هزینه‌های عملیاتی و افزایش ریسک سرمایه‌گذارانِ در شرکت‌های مختلف، متفاوت است. بنابراین در جهان پویای کنونی، مدیریت ریسک سازمانی از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد و به یکی از مسائل اساسی شرکت تبدیل شده است.

مدیریت ریسک سازمانی موجب افزایش انگیزه‌های اقتصادی مدیر در راستای انجام مسئولیت‌های اجتماعی خواهد شد. در مقابل، مدیریت ریسک سازمانی به عنوان یک الگو در جهت رو در رو شدن با ریسک‌های شرکت و مدیریت آن‌ها می‌باشد که این امر منجر به ایجاد سیاست‌هایی برای تمرکز بر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت ریسک شرکت خواهد شد (بیسلی[6] و همکاران، ۲۰۰۵). در این پژوهش انتظار می‌رود که مدیریت ریسک سازمانی اثربخش موجب بهبود سطح مسئولیت‌های اجتماعی شرکت خواهد شد.

بیشتر مطالعات در مورد مسئولیت‌های اجتماعی مربوط به افزایش عملکرد و ثروت سهامداران است و در مطالعات محدودی به بررسی رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی پرداخته‌اند. با وجود این پژوهش‌ها، تاکنون ادبیات مربوط به مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی نتوانستند به درستی نقش مدیریت ریسک سازمانی در کاهش و حذف ریسک و نحوه افشای مسئولیت‌های اجتماعی را به درستی درک نمایند. بنابراین در این پژوهش قصد داریم تا خلاء موجود را پر نماییم.

از سوی دیگر، مدیران از طریق مدیریت سود واقعی می‌توان عملکرد شرکت را تغییر دهند، بنابراین اینگونه رفتار فرصت‌طلبانه مدیران می‌تواند موجب می‌شود که مدیریت ریسک سازمانی در شرکت به درستی صورت نگیرد و در نتیجه افشای مسئولیت‌های اجتماعی نیز در اثر تنزل کیفیت مدیریت ریسک سازمانی، کاهش می‌یابد. بنابراین انتظار می‌رود که مدیریت سود واقعی منجر به تضعیف رابطه بین

[1] . Shen and Chang
[2] . Grant
[3] . Godfrey
[4] . Carroll
[5] . Porter and Kramer
[6] . Beasley

www.SID.ir

Archive of SID

مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت شود (فن[1] و همکاران، ۲۰۲۰).

از سوی دیگر، با توجه به اینکه در حال حاضر بیش اطمینانی‌مدیران در شرکت‌ها بسیار رایج شده است، بنابراین بایستی این موضوع مورد بررسی قرار گیرد که چگونه الگوی رفتاری مدیران می‌تواند بر چگونگی انجام مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت موثر باشد. به طور کلی بیش‌اطمینانی مدیرعامل به امور مالی- رفتاری شرکت‌ها مرتبط است که در طول دو دهه گذشته، مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است. بیش‌اطمینانی مدیرعامل به ویژگی‌های شخصی مدیرعامل اشاره می‌کند که منجر به برآوردهای بیش‌از حد واقعی برای بازده مورد انتظار شرکت خواهد شد. مالمندیر و تیت[2] (۲۰۰۵) از رفتار واگذاریِ مدیرعامل برای اندازه‌گیری بیش‌اطمینانی آنان استفاده نمودند. بر این اساس، مالمندیر و تیت (۲۰۰۵) بیش‌اطمینانی مدیرعامل را از طریق برآورد بیش‌از حد بازده مورد انتظار اندازه‌گیری کردند که نمی‌توانند وجهی را که از طریق سرمایه‌گذاری‌ها کسب نمودند، خارج نمایند و این امر در نهایت به منافع سهامداران لطمه وارد می‌سازد.

اطمینان بیش از حد، یکی از مهم‌ترین یافته‌های علم روان شناسی در حوزۀ قضاوت و تصمیم‌گیری است. روان‌شناسان دریافتند افراد توانایی‌های‌شان را در انجام درست وظایف، بیش از اندازه برآورد می‌کنند و این تخمین بیش از اندازه، با اهمیتی که شخص برای وظایف قائل است، رابطۀ مستقیم دارد. همچنین روان شناسان به این نتیجه رسیدند که افراد در هنگام تصمیم گیری و قضاوت، به اطلاعات برجسته، وزن بیشتری می‌دهند. بررسی آثار اطمینان بیش از حد مدیران بر رویه‌های شرکت، شامل رویه‌های حسابداری، از آن جهت اهمیت دارد که اطمینان بیش از حد می‌تواند به اتخاذ تصمیم‌های نادرست و سیاست‌های نامناسب سرمایه‌گذاری، تأمین مالی یا حسابداری منجر شود و هزینه‌های سنگینی را بر شرکت تحمیل کند (چاوشی و همکاران، ۱۳۹۴).

از آنجایی که مدیران بیش‌اطمینان، بسیار خوش‌بین هستند و سطح ریسک‌پذیری بالایی دارند و همواره در گزارش‌های خود غلو می‌نمایند، بنابراین انتظار می‌رود که در شرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان، میزان افشای مسئولیت‌های اجتماعی بیشتر است (گوئل و تاکور[3]، ۲۰۰۸). از آنجایی که بیش‌اطمینانی مدیریت بر سیاست‌های شرکت تاثیر می‌گذارد، بنابراین در شرکت‌هایی با بیش‌اطمینانی مدیریت، میزان انسجام سهامداران شرکت بیشتر است و این امر منجر به افزایش سطح مسئولیت‌های اجتماعی شرکت خواهد شد (فن و همکاران، ۲۰۲۰). اما زمانی که مدیریت سود واقعی در شرکت انجام می‌شود، بیش‌اطمینانی مدیران بیشتر خواهد شد؛ زیرا بین مدیریت سود واقعی و بیش‌اطمینانی مدیران رابطه مثبتی وجود دارد (گرنت، ۲۰۰۸) و در نتیجه با افزایش بیش‌طمینانی مدیریت، افشای مسئولیت‌های اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که مدیریت سود واقعی موجب تقویت رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت خواهد شد.

با توجه به مطالب بیان شده، در این پژوهش به بررسی نقش تعدیل‌کنندگی مدیریت سود واقعی بر رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و بیش‌اطمینانی مدیریتی با مسئولیت‌های اجتماعی شرکت پرداخته خواهد شد؛ زیرا در طول دوران فعالیت شرکت، مدیران ممکن است با کاهش سطح عملکرد خود مواجه شوند و از برای جبران آن به دستکاری‌های فرصت‌طلبانه و بیش‌اطمینانی روی آورند، بنابراین مدیریت سود واقعی می‌تواند موجب افزایش بیش‌اطمینانی مدیریت شود و به دنبال آن، سطح افشای مسئولیت‌های اجتماعی نیز افزایش یابد. از سوی دیگر، بیش‌اطمینانی مدیریت، ریسک‌پذیری بیشتر مدیران و مدیریت ضعیف این ریسک‌ها (لی و تانگ[4]، ۲۰۱۰) و تحریف صورت‌های مالی (اسچراند و زچمن[5]، ۲۰۱۸) را به دنبال دارد که بر طبق این عوامل انتظار می‌رود که مدیریت سود واقعی منجر به تضعیف رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت و تقویت رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت شود (فن و همکاران، ۲۰۲۰).

از نظر آکادمیک، این پژوهش به طور گسترده‌ای به ادبیات موجود در زمینه مالی رفتاری کمک می‌نماید. همچنین این پژوهش به ادبیات بیش‌اطمینانی مدیرعامل و تاثیر آن بر میزان افشای مسئولیت‌های اجتماعی شرکت می‌افزاید.

[1] . Fen
[2] . Malmendier and Tate
[3] . Goel and Thakor
[4] . Li and Tang
[5] . Schrand and Zechman

www.SID.ir

Archive of SID

از همین رو در ادامه پس از بیان مبانی نظری و پیشینه پژوهش، به روش پژوهش پرداخته و سپس به تجزیه وتحلیل یافته‌ها و بیان نتایج می‌پردازیم.

مبانی نظری، پیشینه و فرضیه‌های پژوهش

سازمان‌ها از طریق مدیریت ریسک سازمانی، عملکرد خود را بهبود می‌بخشند (گوردون[1] و همکاران، ۲۰۰۹). بنابراین می‌توان گفت که مدیریت ریسک سازمانی موجب افزایش کیفیت حاکمیت شرکتی می‌شود و از این طریق سهامداران شرکت نیز قادر هستند تا ریسک شرکت را مدیریت کنند و در نهایت کارایی عملکرد شرکت افزایش یابد.

بر اساس تئوری نمایندگی، مسئولیت‌های اجتماعی شرکت ممکن است که مربوط به منافع شخصی مدیران باشد (جنسن و مک‌لینگ[2]، ۱۹۷۶؛ مک‌ویلیامز[3] و همکاران، ۲۰۰۶). یک مدیر ممکن است که به منظور سرپوش گذاشتن بر مسئولیت‌های اجتماعی شرکت و شانه خالی کردن از انجام آن‌ها، به انجام فعالیت‌های نادرست در شرکت بپردازد (همینگوی و ماکلاگان[4]، ۲۰۰۴). چنگ[5] و همکاران (۲۰۱۲) دریافتند که انگیزه‌های مدیریتی و حاکمیت شرکتی در جهت انجام فعالیت‌های مسئولیت‌های اجتماعی نقش بااهمیتی دارند. همچنین بورگسی[6] و همکاران (۲۰۱۴) به این نتیجه رسیدند که مدیران مسئولیت‌های اجتماعی شرکت را دنبال می‌کنند و معتقدند که انجام مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت موجب افزایش شهرت شخصی و حرفه‌ای خواهد شد. اگرچه مدیران در مورد چگونگی انجام مسئولیت‌های اجتماعی با یکدیگر اختلاف‌نظر دارند، اما نگرش آن‌ها در مورد اینگونه فعالیت‌ها تا حد زیادی به رفتار سرمایه‌گذاران شرکت و سطح حاکمیت شرکتی بستگی دارد.

به طور کلی، شرکت‌هایی که به مسئولیت‌های اجتماعی خود پایبند هستند، تمایل دارند که ریسک قابل‌پذیرش کمتری نیز داشته باشند؛ زیرا سرمایه اجتماعی اینگونه شرکت بالاتر است و به حقوق سهامداران، سرمایه‌گذاران و مشتریان بیشتر اهمیت می‌دهند (چنگ[7]، ۲۰۱۶). کیتل و روگی[8] (۲۰۰۵) در پژوهش خود نشان داد که مدیریت ریسک سازمانی مرتبط با مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها می‌باشد. در مدیریت ریسک سازمانی، خطرات موجود شناسایی می‌شوند و نحوه واکنش و برخورد صحیح در مورد آن‌ها پیشنهاد می‌شود؛ بنابراین با مدیریت صحیح ریسک سازمانی، افشای مسئولیت‌های اجتماعی نیز تقویت می‌شود. مدیریت اثربخش مدیریت ریسک سازمانی موجب بهبود روابط مدیریت با سهامداران می‌شود.

علاوه‌براین، گودفری (۲۰۰۵) در پژوهش خود استدلال کرد که مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها، به معنای احتیاط اخلاقی در مقابل اجبار اخلاقی است و مدیریت ریسک سازمانی می‌تواند انگیزه مدیران را به منظور اجرای مسئولیت‌های اجتماعی افزایش دهد. بر طبق گفته گودفری (۲۰۰۵) نحوه افشای مسئولیت‌های اجتماعی در زمان مدیریت ریسک در شرکت متفاوت است. هارجوتو و لاکسمانا[9] (۲۰۱۸) در پژوهش خود دریافت که مدیریت ریسک سازمانی به واسطه اجرای مسئولیت‌های اجتماعی موجب افزایش ارزش شرکت خواهد شد. نسیم[10] و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان داد که مدیریت ریسک سازمانی تا حدودی می‌تواند در رابطه بین مسئولیت‌های اجتماعی و عملکرد شرکت مداخله نماید. بنابراین، در این پژوهش انتظار داریم که رابطه مثبتی بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها وجود داشته باشد؛ زیرا شرکت‌ها با مدیریت اثربخش ریسک، توانایی بیشتری برای سرمایه‌گذاری در مسئولیت‌های اجتماعی خواهند داشت.

بنابراین، مدیریت ضعیف ریسک سازمانی می‌توان موجب تضعیف شدن مکانیزم‌های کنترلی شرکت شود و در چنین شرایطی، میزان تعهد شرکت به مسئولیت‌های اجتماعی کاهش می‌یابد. همچنین مدیران با انجام دستکاری‌های فرصت‌طلبانه خود (مدیریت سود واقعی)، موجب تضعیف بیش از پیش مدیریت ریسک در شرکت می‌شوند. بنابراین مدیریت سود واقعی، رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت را تضعیف می‌نماید (وانگ[11] و همکاران، ۲۰۱۸).

[1] . Gordon
[2] . Jensen and Meckling
[3] . McWilliams
[4] . Hemingway and Maclagan
[5] . Cheng
[6] . Borghesi
[7] . Cheung
[8] . Kytle and Ruggie
[9] . Harjoto and Laksmana
[10] . Naseem
[11] . Wang

www.SID.ir

Archive of SID

همچنین در شـــرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان که به دلیـل اعتمـاد بـه نفس بیش از حـد مـدیر، میزان افشـــای مسـئویت‌های اجتماعی زیاد اسـت، مدیریت با انجام مدیریت سود واقعی، به اینکارو خود دامن می‌زند؛ یعنی در شرکت‌هایی که بیش‌اطمینانی مدیران وجود دارد، مدیریت سـود واقعی نیز بیشـتر اسـت، بنابراین مدیران بیش‌اطمینان با انجام مدیریت سود واقعی، میزان افشای مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت را افزایش می‌دهند (فن و همکاران، ۲۰۲۰).

شرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان مستعد سرمایه‌گذاریِ بیش از حد هستند و به احتمال زیاد و میزان خطر فعالیت‌های سرمایه‌گذاری را کمتر از واقع ارزیابی می‌کنند. بنابراین اینگونه مدیران نمی‌توان ریسک‌های موجود در شـرکت را به درسـتی مدیریت کنند (دیتریچ[1] و همکاران، ۲۰۰۵؛ کولاسـینسـکی و لی[2]، ۲۰۱۳). مدیران بیش‌اطمینان تمایل دارند که خوش‌بینی زیادی نسـبت به کلیه فعالیت‌های شـرکت داشـته باشـند، بنابراین آن‌ها مسـئولیت‌های اجتماعی را بیشـتر از آنچه که واقعا بدان‌ها پایبند بوده‌اند، افشـا می‌کنند و حتی در بسـیاری از مواقع با انجام مدیریت سود واقعی، به این اقدام خود بیشتر دامن می‌زنند (گراهام[3] و همکاران، ۲۰۱۳). بنابراین می‌توان گفت کـه مـدیریـت سـود واقعی موجب تقویت رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و افشـای مسـئولیت‌های اجتماعی خواهد شد.

ادبیات مالی نشان می‌دهند که علیرغم وجود پژوهش‌هایی در زمینه مدیریت ریسـک سـازمانی، بیش‌اطمینانی مدیریت و مسـئولیت‌های اجتماعی، پژوهش‌های اندکی به بررسـی رابطه بین مدیریت ریسـک سـازمانی و بیش‌اطمینانی مدیریت با مسئولیت‌های اجتماعی شرکت با توجه به نقش تعدیل‌کنندگیِ مـدیریـت سـود واقعی پرداختـه‌انـد؛ لـذا در ادامـه بـه مرور پژوهش‌های مرتبط خارجی و داخلی پرداخته شده است.

گودفری (۲۰۰۵) در پژوهش خود اسـتـدلال کرد کـه مسـئولیت‌های اجتماعی شـرکت‌ها، به معنای احتیاط اخلاقی در مقابل اجبار اخلاقی اسـت و مدیریت ریسـک سـازمانی می‌تواند انگیزه مـدیران را بـه منظور اجرای مسـئولیت‌های اجتماعی افزایش دهد. بر طبق گفته گودفری (۲۰۰۵) نحوه افشـای مسـئولیت‌های اجتماعی در زمان مدیریت ریسـک در شرکت متفاوت است. کیتل و روگی (۲۰۰۵) در پژوهش خود نشان داد که مدیریت ریسک سازمانی مرتبط با مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها می‌باشد؛ زیرا در مدیریت ریسک سازمانی، خطرات موجود شـناسـایی می‌شـوند و نحوه واکنش و برخورد صحیح در مورد آن‌ها پیشـنهاد می‌شود. مک‌ویلیامز و همکاران (۲۰۰۶) معتقدند که انجام مدیریت سـود واقعی، اثربخشـیِ مدیریت ریسـک سـازمانی کاهش می‌یابد و در نتیجه افشـای مسـئولیت‌های اجتماعی شـرکت نیز، تحت تاثیر مدیریت ضعیف ریسک سازمانی، کاهش می‌یابد.

پترنکو[4] و همکـاران (۲۰۱۵) بـه بررسـی رابطـه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و سطح افشای مسئولیت‌های اجتماعی پرداختند. نتایج حاصـل از پژوهش آن‌ها نشـان می‌دهد که ارتباط مثبتِ معناداری بین مدیران بیش‌اطمینـان و سـطح افشایِ مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت‌ها وجود دارد. کیم[5] و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود نشـان داد که پس از کنترل مـدیریـت سـود برگرفتـه از مسـائـل نمـایـنـدگی، بیش‌اطمینانی مدیریت، احتمالا ریسک سقوط قیمت سهام را افزایش می‌دهـد. مـالمنـدیر و تیـت (۲۰۰۵) بـه این نتیجـه رسـیدند که بیش‌اطمینانی مدیریت منجر به سـرمایه‌گذاری بیش از اندازه شـده و مدیران بیش‌اطمینان تمایل زیادی برای تحصـیل شـرکت‌ها دارند که این امر منجر به کاهش ارزش شرکت در طول زمان خواهد شد.

وینیفرد[6] و همکاران (۲۰۱۶) به این نتیجه رسـیدند که مدیران خوش‌بین تمایلی به اسـتفاده از تأمین مالی خارج از شـرکت ندارند. به همین دلیل، وجه نقد بیشـتری به‌منظور استفاده در فرصت‌های سرمایه‌گذاری پیش‌رو ذخیره می‌کنند و وجه نقد بیشتری به‌عنوان ذخیرهٔ احتیاطی به‌منظور استفاده در شـرایط نامسـاعد نگهداری می‌کنند. در مجموع نتایج آنها نشـان داد خوش‌بینی مدیران نقش مهمی در سـیاسـت‌های نقدینگی شـرکت‌ها دارد. لیبی و رنه‌کامپ[7] (۲۰۱۶) به بررسی تاثیر بیش‌اطمینانی مدیرعامل بر تصـمیمات و پیش‌بینی‌های انجام شده توسط آنان پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش آن‌ها نشـان می‌دهد که بیش‌اطمینانی مدیریت بر تصـمیم برای انتشار پیش‌بینی سود موثر است. مدیر بیش‌اطمینان اعتقاد به عملکرد مثبت آینده شـرکت دارد که این امر تمایل به انتشـار پیش‌بینی سود را افزایش می‌دهد.

[1] . Dittrich
[2] . Kolasinski and Li
[3] . Graham
[4] . Petrenko
[5] . Kim
[6] . Winifred
[7] . Libby & Rennekamp

www.SID.ir

Archive of SID

نتایج حاصل از این پژوهش مک‌کادری[1] و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که بین مسئولیت‌های اجتماعی شرکت و بیش‌اطمینانیِ مدیرعامل رابطه منفیِ معناداری وجود دارد. وانگ[2] و همکاران (۲۰۱۸) استدلال کردند که بیش‌اطمینانی مدیران شرکت‌ها، سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های پژوهش و توسعه آن‌ها را افزایش می‌دهد. شراند و زچمن[3] (۲۰۱۸) دریافتند که بین بیش‌اطمینانی مدیریت با احتمال تقلب صورت‌های مالی، ارتباط مثبتی وجود دارد و نظارت بهتر داخلی و خارجی از طریق سازوکارهای حاکمیتی این اثر را کاهش نمی‌دهد. آن‌ها معتقدند که بیش‌اطمینانی مدیران از عملکرد خود همراه با خوش‌بینی هدف‌دار است این خوش‌بینی مدیران به تحریف عامدانه منجر خواهد شد و در نتیجه، موجب می‌شود شرکت در سراشیبی مسیر تحریف‌های عمده گام بردارد. گرول[4] و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود نشان داد که مدیران برای بهبود عملکرد شرکت، در فعالیت‌های اجتماعی و محیطی سرمایه‌گذاری می‌نمایند و از این طریق، حاکمیت شرکت قوی خود را به سهامداران نمایش می‌دهند و بدین‌ترتیب واکنش مثبت قیمت سهام به اینگونه فعالیت‌ها افزیش می‌یابد. هارجوتو و لاکسمانا (۲۰۱۸) در پژوهش خود دریافت که مدیریت ریسک سازمانی به واسطه اجرای مسئولیت‌های اجتماعی موجب افزایش ارزش شرکت خواهد شد. وانگ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود استدلال کرد که مدیریت ضعیف ریسک سازمانی می‌توان موجب تضعیف شدن مکانیزم‌های کنترلی شرکت شود و در چنین شرایطی، میزان تعهد شرکت به مسئولیت‌های اجتماعی کاهش می‌یابد.

آدام[5] و همکاران (۲۰۱۹) بیان کردند که بیش‌اطمینانی مدیریت، تصمیمات اتخاذ شده توسط مدیریت را تحت تاثیر قرار داده و در نتیجه و در نتیجه بر ریسک شرکت نیز تاثیرگذار است. نسیم و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان داد که مدیریت ریسک سازمانی تا حدودی می‌تواند در رابطه بین مسئولیت‌های اجتماعی و عملکرد شرکت مداخله نماید.

یلنگ[6] و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند که اولا، بین بیش‌اطمینانی مدیران و دستکاری وجوه نقد عملیاتی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ ثانیا، بیش‌اطمینانی مدیران، دستکاری‌های رو به پایین در وجوه نقد عملیاتی را افزایش می‌دهد.

شهیدا و شهیدا[7] (۲۰۲۰) در پژوهش خود دریافتند که بین بیش‌اطمینانی مدیرعامل و سرمایه‌گذاری شرکت رابطه معناداری وجود دارد. همچنین مولفه‌های حاکمیت شرکتی، رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیرعامل و عملکرد شرکت را تعدیل می‌نمایند. علاوه‌براین، در این پژوهش دریافتند که به طور بالقوه بین کیوتوبین و نرخ بازده دارایی‌ها با بیش‌اطمینانی مدیرعامل رابطه معناداری وجود دارد.

یافته‌های پژوهش فِن و همکاران (۲۰۲۰) حاکی از این است که بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت رابطه مستقیمی وجود دارد. در این پژوهش نیز شواهدی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین بیش‌اطمینانی مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی ارائه شد. از سوی دیگر، مدیریت سود واقعی رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعی را تضعیف می‌کند. همچنین نتایج حاکی از این است که در شرکت‌هایی با بیش‌اطمینانی مدیریت، مدیریت سود واقعی بیشتر است مسئولیت‌های اجتماعی شرکت تقویت می‌شود. همچنین، مدیریت سود واقعی رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی را تضعیف می‌کند.

بولو و القار (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان دادند که بیش‌اطمینانی مدیریت به‌طور معناداری منجر به افزایش هموارسازی سود می‌شود. مرادی و جعفرنژاد (۱۳۹۵) به بررسی رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیرعامل و عملکرد شرکت‌ها پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از این است که بین رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیرعامل و عملکرد مالی و اقتصادی رابطه معناداری وجود دارد. زارعی و دارابی (۱۳۹۶) نشان دادند که بیش اطمینانی مدیریت و محافظه‌کاری بر ریسک سقوط قیمت سهام تاثیر دارد. از سوی دیگر، نتایج پژوهش نشان داد که محافظه‌کاری به عنوان متغیر تعدیل کننده، اثرمنفی، برتاثیر بیش اطمینانی مدیریت بر ریسک سقوط قیمت سهام دارد.

سلامی و همکاران (۱۳۹۶) به انجام مطالعه‌ای با عنوان "اطمینان بیش از حد مدیریتی، دخللت دولت و تصمیمات تامین مالی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند.

[1] . McCarthy
[2] . Wang
[3] . Scherand & Zechman
[4] . Grewal
[5] . Adam
[6] . Yang
[7] . Shahida and Shahida

www.SID.ir

Archive of SID

نتایج نشان می‌دهند که اطمینان بیش از حد مدیریتی بر تصمیم تامین مالی شرکت تاثیر دارد. قادری و قادری (۱۳۹۶) در پژوهش خود به بررسی تحلیل بیش‌اطمینانی مدیران از عملکرد خود در شرکت‌های متقلب پرداختند. بر اساس نتایج پژوهش، میزان بیش‌اطمینانی مدیران از عملکرد خود بر اساس معیار مخارج سرمایه‌گذاری در شرکت‌های متقلب بیشتر است. عبدلی و خالقی (۱۳۹۶) به بررسی تاثیر بیش اطمینانی مدیریت بر کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بیش‌اطمینانی مدیریت تاثیر منفی در کیفیت گزارشگری مالی خواهد داشت.

نتایج پژوهش کاس‌پور و همکاران (۱۳۹۷) حاکی از آن است که مدیران بیش‌اطمینان نسبت به مدیران منطقی، منابع مالی بیشتری را صرف تحقیق و توسعه شرکت می‌کنند و ارتباط بین آن دو مثبت است. همچنین اهرم مالی و بازده دارایی‌های شرکت تاثیر معنادار و مثبتی بر میزان این مخارج دارند. از طرفی اندازه شرکت رابطه معنادار و منفی با میزان مخارج تحقیق و توسعه شرکت دارد و بین تمرکز مالکیت و دوگانگی مدیرعامل با مخارج تحقیق و توسعه نیز هیچ ارتباط معناداری شناسایی نشد. قادری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود دریافتند که شیوه‌های مدیریت ریسک سازمانی متأثر از سوگیری‌های رفتاری و بیش‌اطمینانی مدیران بوده و اثربخشی خود را از دست خواهد داد؛ لذا اثر اطمینان بیش از حد مدیران بر مدیریت ریسک پذیرفته می‌شود.

بشکوه و کشاورز (۱۳۹۷) به این نتیجه رسیدند که بیش اعتمادی مدیران با معیار پیش‌بینی سود و رشد غیرعادی دارایی‌ها بر ریسک سقوط قیمت سهام بر اساس نوسان بالا به پایین و سیگمای حداکثری تأثیر مستقیم و معناداری دارد. یافته‌های پژوهش رضایی و همکاران (۱۳۹۸) حاکی از آن است که بیش‌اطمینانی مدیریت، میزان هزینه‌های تحقیق و توسعه شرکت را افزایش می‌دهد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری ذکرشده، فرضیه زیر تدوین و آزمون گردیده است:

فرضیه اول: بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعیِ شرکت رابطه معناداری دارد.

فرضیه دوم: بین بیش‌اطمینانی مدیریتی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت رابطه معناداری دارد.

فرضیه سوم: مدیریت سود واقعی، رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعیِ شرکت را تعدیل می‌کند.

فرضیه چهارم: مدیریت سود واقعی، رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریتی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت را تعدیل می‌کند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نوع شبه‌تجربی و در حوزه پژوهش‌های اثباتیِ حسابداری می‌باشد. همچنین روش پژوهش از نوع استقرایی و پس‌رویدادی (با استفاده از اطلاعات گذشته) و روش آماری آن رگرسیون خطی چندگانه با استفاده از داده‌های ترکیبی (روش پانل) می‌باشد. اطلاعات واقعی و حسابرسی شده شرکت‌ها از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و سایت کدال[1] استخراج و با اطلاعات صورت‌های مالی شرکت‌ها تطبیق یافته است و برای آماده‌سازی اطلاعات، از صفحه گسترده اکسل و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نسخه نرم افزار Eviews 10 استفاده شده است.

جامعه آماری مورد نظر در این پژوهش، شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸، می‌باشند. شرایط زیر برای انتخاب جامعه آماری لحاظ گردیده است:

۱) تاریخ پذیرش آن‌ها در بورس قبل از سال ۱۳۹۲ و تا پایان سال ۱۳۹۸ نیز در فهرست شرکت‌های بورسی باشند.
۲) اطلاعات مورد نیاز آن‌ها در دسترس باشد و سهام آن‌ها مورد معامله مستمر قرار گرفته و توقف نماد نداشته باشند.
۳) به منظور افزایش قابلیت مقایسه، پایان سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفند ماه باشد و در طی دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداده باشند.
۴) به دلیل ساختار مالی متفاوت برخی مؤسسات بورسی، شرکت انتخابی جزء بانک‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های سرمایه‌گذاری، لیزینگ‌ها و ... نباشد.

با توجه به شرایط ذکر شده، ۱۰۱ شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به عنوان جامعه آماری انتخاب شد. در مجموع

[1] Www.codal.ir

www.SID.ir

Archive of SID

تعداد ۷۰۷ مشاهده (سال- شرکت) مورد آزمون قرار گرفته شده است.

الگو و متغیرهای پژوهش

به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش پیرو تحقیق لو و همکاران (۲۰۲۰) از مدل رگرسیونی زیر برای آزمون فرضیه پژوهش استفاده شده است:

مدل (۱): آزمون فرضیه‌های پژوهش

$$\begin{aligned} CSR_{it} = {} & \beta_0 + \beta_1 ERM_{it} + \beta_2 Confidence_{it} + \beta_3 REM_{it} \\ & + \beta_4 (ERM_{it} \times REM_{it}) \\ & + \beta_5 (Confidence_{it} \times REM_{it}) \\ & + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} \\ & + \beta_9 CeoOwnership_{it} + \beta_{10} LOSS_{it} \\ & + \beta_{11} CFO_{it} + \beta_{12} AGE_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned}$$

که در این مدل‌ها تعریف عملیاتی متغیرها به صورت زیر است:

متغیر وابسته و نحوه محاسبه آن

در این پژوهش مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR_{it}) متغیر وابسته پژوهش است. مسئولیت اجتماعی شرکت که از طریق چک لیست مسئولیت اجتماعی، پیوست ها و گزارش‌های مالی و حسابرسی بدست می‌آید. پس از مرور ادبیات موجود، چک لیست اولیه‌ی ۴۳ نوع اطلاعات تدوین شد که اطلاعات از پژوهش کردی تمندانی (۱۳۹۹) اقتباس شدند. پس از حذف برخی موارد به دلیل عدم افشا، چک لیست نهایی شامل ۳۹ مورد اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی تهیه شد که انتظار می‌رود به صورت داوطلبانه یا اجباری در گزارش سالانه شرکت‌ها افشا شود. عدد بدست آمده بین ۰ تا ۳۹ در تغییر خواهد بود. چک لیست نهایی به صورت جدول زیر است:

جدول ۱: چک لیست افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت

اقلام مستلزم افشا	زیر مجموعه	سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸	
		افشا	عدم افشا
مسائل محیطی	کنترل آلودگی		
	جلوگیری از خسارت زیست محیطی		
	بازیافت یا جلوگیری از ضایعات		
	حفظ منابع طبیعی		
	تحقیق و توسعه		
	سیاست زیست محیطی		
	سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیست محیطی		
	سایر مسائل محیطی		
محصولات و خدمات	ایمنی و سلامت		
	توقف تولید		
	ISO/ توسعه محصول/سهم بازار		
	کیفیت محصولات و خدمات		
	سایر		
منابع انسانی	تعداد کارکنان		
	حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا		
	سهام تحت تملک کارکنان		
	بازنشستگی		
	مزایای پایان خدمت		
	سلامتی و ایمنی محیط کار		
	برنامه‌های آموزشی/ورزشی/رفاهی و توسعه کارکنان		
	وام یا بیمه کارکنان		
	روحیه و ارتباط کارمندان		
	سایر منابع انسانی		
مشتریان	سلامتی مشتریان		
	شکایت/رضایتمندی مشتریان		

www.SID.ir

Archive of SID

اقلام مستلزم افشا	زیر مجموعه	سال ۱۳۹۲الی ۱۳۹۸	
		افشا	عدم افشا
	سیاست پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص		
	تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش		
	پاسخگویی به نیاز مشتریان		
	سایر		
مسئولیت‌های اجتماعی	سرمایه‌گذاری اجتماعی		
	حمایت از فعالیت های جامعه		
	هدایا و خدمات خیره		
	اقدامات قانونی/دعاوی حقوقی		
	فعالیت‌های مذهبی/فرهنگی		
	سایر مسئولیت‌های اجتماعی		
انرژی	حفظ و صرفه‌جویی در انرژی		
	توسعه و اکتشافات منابع جدید		
	استفاده از منابع جدید		
	سایر		

منبع: کردی تمندانی (۱۳۹۹)

متغیر مستقل و نحوه محاسبه آن

۱- مدیریت ریسک سازمانی (ERM_{it}): برای اندازه‌گیری مدیریت ریسک سازمانی، از ترکیب ۴ ریسک زیر استفاده شده است (جعفرنژاد و همکاران، ۱۳۹۷):

رابطه (۱)

$$ERM_{it} = RR_{it} + SR_{it} + OR_{it} + CR_{it}$$

که در آن:

RR_{it}: راهبرد ریسک گزارشگری است که برای اندازه‌گیری آن از یک متغیر مجازی استفاده شده است. اگر گزارش حسابرس تعدیل شده باشد (مردود، مشروط و عدم اظهار نظر) عدد یک و در غیر این صورت صفر است.

SR_{it}: ریسک راهبردها است که برای اندازه‌گیری آن از رابطه زیر استفاده شده است:

رابطه (۲)

$$SR_{it} = \frac{Sales_{it} - \mu SalesIND_{it}}{\sigma Sales_{it}}$$

که در آن:

$Sales_{it}$: فروش خالص شرکت i در سال t.

$\mu SalesIND_{it}$: میانگین فروش ۳ سال قبل i در سال t.

$\sigma Sales_{it}$: انحراف معیار فروش ۳ سال قبل شرکت i در سال t.

OR_{it}: ریسک عملیاتی شرکت است که برای اندازه‌گیری آن از رابطه زیر (نسبت گردش دارایی‌ها) استفاده شده است:

رابطه (۳)

$$OR_{it} = \frac{Sales_{it}}{Assets_{it}}$$

که در آن:

$Sales_{it}$: فروش خالص شرکت i در سال t.

$Assets_{it}$: ارزش دفتری دارایی‌های شرکت i در سال t.

CR_{it}: ریسک رعایت قوانین و مقررات مالیاتی شرکت است که برای اندازه‌گیری آن از نرخ مؤثر مالیاتی استفاده شده است. نرخ مؤثر مالیاتی برابر است با نسبت هزینه مالیات ابرازی به سود خالص پس از کسر مالیات شرکت i در سال t.

۲- بیش اطمینانی مدیریتی ($Confidence_{it}$): در این پژوهش از یک متغیر مجازی استفاده شده است. اگر مدیر در پیش‌بینی سود هر سهم خوش‌بینانه عمل کند عدد یک و در غیر این صورت (بدبینانه عمل کند) عدد صفر می‌گیرد. اگر سود هر سهم پیش‌بینی شده از سود هر سهم واقعی بالاتر باشد، در این صورت مدیران جانب داری خوش بینانیه داشته‌اند. اگر سود هر سهم پیش‌بینی شده از سود هر سهم واقعی کمتر باشد، در این صورت مدیران بدبینانه عمل کرده‌اند (چاووشی و همکاران، ۱۳۹۴).

www.SID.ir

Archive of SID

متغیر تعدیل‌گر و نحوه محاسبه آن

در این پژوهش متغیر مدیریت سود واقعی (REM_{it}) متغیر تعدیل‌گر است که برای اندازه‌گیری آن از مدل پیشنهادی رویچوری (۲۰۰۶) استفاده شده است:

رابطه (۴)

$$\frac{CFO_{it}}{A_{it-1}} = \beta_0 + \beta_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \beta_2 \frac{SALES_{it}}{A_{it-1}} + \beta_3 \frac{\Delta SALES_{it}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

در این رابطه CFO_{it} معرف خالص جریان وجوه نقد عملیاتی شرکت در سال t است. همچنین، A_{it} مجموع دارایی‌های شرکت در سال قبل، $SALES_{it}$ معرف فروش خالص شرکت و $\Delta SALES_{it}$ تفاوت کل فروش خالص سال جاری نسبت به سال قبل و ε_{it} خطای برآورد و β_0، β_1، β_2 و β_3 پارامترهای خاص شرکت است. پس از تخمین پارامترهای الگوی بالای، میزان قدر مطلق جزء خطا نمایانگر مدیریت سود از طریق اقلام واقعی بوده است. از آنجا که اقلام پایین‌تر از صفر یا بالاتر از صفر مبین مدیریت سود هستند، لذا باید از جزء خطا قدر مطلق گرفته شود.

متغیرهای کنترلی و نحوه محاسبه آن

۱) اندازه شرکت ($SIZE_{it}$): متغیر اندازه شرکت، که برابر است با لگاریتم طبیعی فروش خالص شرکت i در سال t.

۲) اهرم مالی (LEV_{it}): شاخص اهرم مالی شرکت i در سال t که برابر است با نسبت بدهی‌ها به دارایی‌ها.

۳) نرخ بازده دارایی (ROA_{it}): شاخص نرخ بازده دارایی‌های شرکت i در سال t که برابر است با نسبت سود خالص پس از کسر مالیات به ارزش دفتری دارایی‌ها.

۴) مالکیت مدیر عامل ($CeoOwnership_{it}$): برابر است با درصد مالکیت سهام در اختیار مدیرعامل شرکت i در سال t.

۵) متغیر مجازی زیان ($LOSS_{it}$): اگر شرکت مورد بررسی زیان ده باشد این متغیر برابر یک است و در غیر این صورت صفر است.

۶) جریان خالص وجوه نقد عملیاتی (CFO_{it}): برابر است با نسبت جریان وجوه نقد عملیاتی شرکت i در سال t به دارایی.

۷) عمر شرکت (AGE_{it}): برابر است با لگاریتم طبیعی عمر شرکت از زمان تأسیس تا پایان سال مورد بررسی تحقیق.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در نگاره (۲) و (۳) آورده شده است که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزاست. این پارامترها عمدتاً شامل اطلاعات مربوط به شاخص‌های مرکزی، نظیر مقدار حداقل، حداکثر، میانگین، میانه و همچنین، اطلاعات مربوط به شاخص‌های پراکندگی، نظیر انحراف معیار است. مهمترین شاخص مرکزی میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. در نگاره ۲، میانگین متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت تقریباً ۱۵/۰۸۷، میانه ۱۵، دارای حداقل مقدار ۷ و حداکثر مقدار ۲۹ که انحراف معیاری در حدود ۵/۲۰۳ دارد. این نشان می‌دهد که متوسط نمره مسئولیت اجتماعی (با توجه به ۳۹ مورد قلم افشاء، عددی ما بین ۱ تا ۳۹ باید باشد) در شرکت‌های مورد بررسی حدود ۱۵ بوده است. همچنین، تفاوت بالای انحراف معیار از میانگین مبین امتیازهای متفاوت مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های مورد بررسی بوده است (سطح افشای مسئولیت اجتماعی متفاوت بوده است). در نگاره ۲، میانگین متغیر ریسک سازمانی تقریباً ۳/۹۵۱ و میانه‌ی آن معادل ۳/۳۸۱ می‌باشد که دارای حداقل مقدار ۳/۴۲۹، حداکثر مقدار ۲۸/۷۴۰ و انحراف معیاری در حدود ۴/۱۲۳ دارد. نزدیکی میانگین به انحراف معیار مبین نرمال بودن متغیر مدیریت ریسک سازمانی است. میانگین متغیر مدیریت سود واقعی تقریباً ۰/۱۲۰، میانه آن ۰/۰۷۷ و دارای حداقل مقدار ۰/۰۰۰۸ و حداکثر مقدار ۰/۷۵۹ که انحراف معیاری در حدود ۰/۱۲۹ دارد. نزدیکی میانگین به انحراف معیار مبین نرمال بودن متغیر مدیریت سود واقعی بوده است.

در نگاره ۲، میانگین متغیر اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی فروش خالص) تقریباً ۱۳/۹۸۱، میانه ۰/۶۵۳، دارای حداقل مقدار ۲/۵۶۴ و حداکثر مقدار ۱۹/۵۶۶ که انحراف معیاری در حدود ۱/۶۰۷ دارد. فاصله میانگین از انحراف معیار مبین میزان متفاوت فروش خالص در شرکت‌های بورسی بوده است. میانگین متغیر اهرم مالی تقریباً ۰/۶۴۷، میانه ۰/۶۵۱، دارای حداقل مقدار ۰/۲۰۶ و حداکثر مقدار ۰/۹۱۵ که انحراف

www.SID.ir

Archive of SID

معیاری در حدود ۰/۱۸۷ دارد. این نشان می‌دهد که میزان بدهی‌ها در شرکت‌های مورد بررسی به طور متوسط حدود ۶۴.۷ درصد ارزش دفتری دارایی‌ها بوده است. میانگین متغیر نرخ بازده دارایی‌های سال جاری تقریباً ۰/۰۶۸، میانه ۰/۰۷۴، دارای حداقل مقدار ۰/۶۱۹- و حداکثر مقدار ۰/۴۵۶ که انحراف معیاری در حدود ۰/۱۷۵ دارد. این نشان می‌دهد که میزان سود خالص در شرکت‌های مورد بررسی حدود ۶.۸ درصد ارزش دفتری دارایی‌ها بوده است.

نتایج آماری توصیفی نشان داد که میانگین متغیر درصد مالکیت مدیرعامل تقریباً ۰/۵۱۰، میانه ۰/۶۱۰، دارای حداقل مقدار ۰ و حداکثر مقدار ۰/۹۹۷ که انحراف معیاری در حدود ۰/۳۴۲ دارد. این نشان می‌دهد که میزان مالکیت مدیرعامل حدود ۵۱ درصد بوده است. نتایج پژوهش نشان داد میانگین متغیر جریان وجوه نقد عملیاتی به دارایی تقریباً ۰/۱۰۴، میانه ۰/۰۹۴، دارای حداقل مقدار ۰/۲۱۰- و حداکثر مقدار ۰/۴۲۸ که انحراف معیاری در حدود ۰/۱۱۸ دارد. این نشان می‌دهد که وجوه نقد عملیاتی حدود ۱۰.۴ درصد ارزش دفتری دارایی‌ها بوده است. میانگین متغیر اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی عمر شرکت) تقریباً ۳/۶۸۱، میانه ۳/۷۸۴، دارای حداقل مقدار ۲/۷۰۸ و حداکثر مقدار ۴/۱۸۹ که انحراف معیاری در حدود ۰/۳۳۷ دارد. فاصله میانگین از انحراف معیار مبین متفاوت بودن عمر شرکت‌های بورسی بوده است.

در نگاره ۳، درصد فروانی نسبی متغیر بیش اطمینانی مدیریت ٪۵۴ بوده است. این نشان می‌دهد که به طور متوسط در حدود ۵۴ درصد از مشاهدات مورد بررسی (حدود ۵۳۳ مشاهده سال-شرکت)، مدیران بیش‌اطمینان هستند. درصد فراوانی نسبی متغیر مجازی زیان خالص ۲۲ درصد بوده است. این نشان می‌دهد که از ۷۰۷ مشاهده سال-شرکت، تعداد ۱۴۹ مشاهده زیان خالص گزارش نموده‌اند.

نگاره ۲- آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش

متغیر	نماد	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
مسئولیت اجتماعی شرکت	CSR_{it}	۱۵/۰۸۷	۱۵	۵/۲۰۳	۷	۲۹
مدیریت ریسک سازمانی	ERM_{it}	۳/۹۵۱	۳/۳۸۱	۴/۱۲۳	-۳/۴۲۹	۲۸/۷۴۰
مدیریت سود واقعی	REM_{it}	۰/۱۲۰	۰/۰۷۷	۰/۱۲۹	۰/۰۰۰۸	۰/۷۵۹
اندازه شرکت	$SIZE_{it}$	۱۳/۹۸۱	۱۳/۹۱۵	۱/۶۰۷	۲/۵۶۴	۱۹/۵۶۶
اهرم مالی	LEV_{it}	۰/۶۴۷	۰/۶۵۱	۰/۱۸۷	۰/۲۰۶	۰/۹۱۵
نرخ بازده دارایی‌ها	ROA_{it}	۰/۰۶۸	۰/۰۷۴	۰/۱۷۵	-۰/۶۱۹	۰/۴۶۵
درصد مالکیت مدیرعامل	$CeoOwnership_{it}$	۰/۵۱۰	۰/۶۱۰	۰/۳۴۲	۰	۰/۹۹۷
جریان وجوه نقد عملیاتی	CFO_{it}	۰/۱۰۴	۰/۰۹۴	۰/۱۱۸	-۰/۲۱۰	۰/۴۲۸
لگاریتم طبیعی عمر شرکت	AGE_{it}	۳/۶۸۱	۳/۷۸۴	۰/۳۳۴	۲/۷۰۸	۴/۱۸۹

منبع: یافته‌های پژوهش

نگاره ۳- آمار توصیفی متغیرهای مجازی (صفر و یکی) تحقیق

متغیر	شرط	فروانی مطلق	درصد فراوانی
بیش اطمینانی مدیریتی ($Confidence_{it}$)	دارد= ۱	۳۸۲	٪۵۴
	ندارد= ۰	۳۲۵	٪۴۶
	کل	۷۰۷	٪۱۰۰
متغیر مجازی زیان عملیاتی ($Dummy_NOL_{it}$)	دارد= ۱	۱۴۹	٪۲۲
	ندارد= ۰	۵۵۸	٪۷۸
	کل	۷۰۷	٪۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

www.SID.ir

Archive of SID

آمار استنباطی

برای آزمون فرضیه فرضیه‌های پژوهش از رگرسیون خطی چندگانه با استفاده از داده‌های ترکیبی استفاده شده است. در ابتدا قبل از برازش الگو، میزان همخطی بین متغیرهای مستقل پژوهش از طریق آزمون تورم واریانس مورد بررسی قرار گرفت. تجربیات عملی حاکی از این است که اگر عامل تورم واریانس بزرگتر از عدد ۵ باشد، مبین وجود یک اخطار احتمالی است و درصورتی که بزرگتر از ۱۰ باشد، یک اخطار جدی را یادآور می‌شود و حکایت از آن دارد که ضرایب رگرسیونی مربوطه به علت هم‌خطی چندگانه به صورت ضعیفی برآورد شده‌اند. نتایج این آزمون حاکی از عدم وجود همخطی شدید بین متغیرهای مستقل است. برای بررسی عدم وجود خود همبستگی متغیرهای مستقل از آماره دوربین – واتسون استفاده شده است. مقدار این آماره بین ۰ تا ۴ تغییر می‌کند. اگر همبستگی بین مانده-های متوالی وجود نداشته باشد، مقدار آماره باید نزدیک ۲ شود. اگر مقدار آماره نزدیک به صفر شود، نشان‌دهنده همبستگی مثبت بین باقیمانده‌ها و اگر نزدیک به ۴ شود، نشان‌دهنده همبستگی منفی بین باقیمانده‌های متوالی است. به طورکلی اگر آماره دوربین-واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار گیرد، می‌توان فرض عدم وجود همبستگی بین خطاهای مدل را پذیرفت. نتایج این آزمون نیز بیانگر عدم وجود مشکل خودهمبستگی است.

برای انتخاب مدل تحلیل داده، داده‌ها می‌توانند به صورت سری زمانی، مقطعی یا ترکیبی باشند. با توجه به اینکه داده‌های این تحقیق از نوع ترکیبی می‌باشند، باید مشخص شود که از نوع تلفیقی (Pooled) یا تابلویی (Panel) می‌باشند؟ بدین منظور از آزمون چاو و آزمون هاسمن استفاده می‌شود. در آزمون چاو (F لیمر)، برای آن دسته از مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ٪۵ باشد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود که معمولا نتایج حاصل از این دو آزمون با یکدیگر سازگار می‌باشند. از سوی دیگر، برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ٪۵ است، برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده خواهد شد. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل" اثرات تصادفی" و" اثرات ثابت "می‌تواند انجام گیرد. مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ٪۵ است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ٪۵ است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده می‌شود. نتایج این آزمون‌ها در نگاره (۴) ارائه شده است. همانطور که مشاهده می شود، با توجه سطح معناداری بدست آمده، نتایج حاکی از آن است که برای مدل پژوهش از روش تابلویی اثرات ثابت استفاده گردیده است.

فرضیه اول پژوهش به این صورت مطرح شد که " بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعیِ شرکت رابطه معناداری دارد ". در نگاره (۵) ضریب متغیر مدیریت ریسک سازمانی (ERM_{it}) معادل ۰/۰۹۶ و آماره t معادل ۶/۰۳۷ می‌باشد که در سطح (۰/۰۰۷) معنادار می‌باشد و از آنجا که کمتر از خطای پیش‌بینی (۵٪) است، معناداری متغیر مستقل در سطح اطمینان بیش از ۹۵٪ تأیید می‌شود. لذا، فرضیه اول پژوهش در جهت مستقیم تأیید می‌شود؛ یعنی بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در حقیقت، در شرکت‌هایی که کیفیت مدیریت ریسک مطلوب‌تر بوده است، سطح افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی بیشتر است.

فرضیه دوم پژوهش به این صورت مطرح شد که " بین بیش‌اطمینانی مدیریتی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت رابطه معناداری دارد". در نگاره (۵) ضریب متغیر بیش‌اطمینانی مدیریتی ($Confidence_{it}$) معادل ۰/۰۷۱ و آماره t معادل ۶/۷۰۶ می‌باشد که در سطح (۰/۰۰۰) معنادار می‌باشد و از آنجا که کمتر از خطای پیش‌بینی (۵٪) است، معناداری متغیر مستقل در سطح اطمینان بیش از ۹۵٪ تأیید می‌شود. لذا، فرضیه دوم پژوهش نیز در جهت مستقیم تأیید می‌شود؛ یعنی بین بیش اطمینانی مدیریتی و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در واقع، در شرکت‌هایی که مدیران بیشتر به غلو فعالیت‌ها می‌پردازند (بیش اطمینان‌تر هستند)، افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت بیشتر است.

فرضیه سوم پژوهش به این صورت مطرح شد که " مدیریت سود واقعی، رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت‌های اجتماعیِ شرکت را تعدیل می‌کند". در نگاره (۵) ضریب متغیر تعدیل‌گر مدیریت سود واقعی در مدیریت ریسک سامانی ($ERM_{it}\times REM_{it}$) معادل ۰/۳۸۸- و آماره t معادل ۷/۲۷۸- می‌باشد که در سطح (۰/۰۰۰) معنادار می‌باشد و از آنجا که کمتر از خطای پیش‌بینی (۵٪) است، معناداری متغیر مستقل در سطح اطمینان بیش از ۹۵٪ تأیید می‌شود. لذا، فرضیه سوم پژوهش در جهت معکوس تأیید می‌شود؛ یعنی مدیریت سود واقعی اثر منفی بر رابطه مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. در حقیقت، در شرکت‌هایی که دستکاری اقلام واقعی بیشتر است (مدیریت سود واقعی بالاتر است)، مدیریت ریسک سازمانی اثر پذیری پایین‌تری بر مسئولیت اجتماعی شرکت دارد.

فرضیه چهارم پژوهش به این صورت مطرح شد که " مدیریت سود واقعی، رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریتی و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت را تعدیل می‌کند ". در نگاره (۵) ضریب متغیر

www.SID.ir

Archive of SID

تعدیل‌گر مدیریت سود واقعی در بیش اطمینانی مدیریتی ($Confidence_{it} \times REM_{it}$) معادل ۰/۴۷۳- و آماره t معادل ۹/۴۲۲- می‌باشد که در سطح (۰/۰۰۰) معنادار می‌باشد و از آنجا که کمتر از خطای پیش‌بینی (۵٪) است، معناداری متغیر مستقل در سطح اطمینان بیش از ۹۵٪ تأیید می‌شود. لذا، فرضیه چهارم پژوهش در جهت معکوس تأیید می‌شود؛ یعنی مدیریت سود واقعی اثر منفی بر رابطه بیش‌اطمینانی مدیریتی و مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. در حقیقت، در شرکت‌هایی که مدیریت سود واقعی بالاتر است، بیش‌اطمینانی مدیریتی اثر پذیری پایین‌تری بر مسئولیت اجتماعی شرکت دارد.

همچنین با توجه به نتایج به دست آمده برای متغیرهای کنترلی می‌توان گفت که متغیرهای نتایج متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که متغیرهای اندازه شرکت ($SIZE_{it}$)، نرخ بازده دارایی‌ها (ROA_{it})، مالکیت مدیرعامل ($CeoOwnership_{it}$) و جریان وجوه نقد عملیاتی (CFO_{it}) با مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط مثبت و معناداری دارند. همچنین، بین متغیرهای اهرم مالی (LEV_{it})، زیان خالص شرکت (CFO_{it}) و عمر شرکت (AGE_{it}) با مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط منفی و معناداری دارند. همچنین میزان آماره F و سطح معناداری در مدل مبین روایی و درست بودن مدل پژوهش است. همچنین، با توجه به اینکه میزان دوربین واتسون در مدل پژوهش عددی ما بین ۱.۵ تا ۲.۵ است، لذا خودهمبستگی در مدل پژوهش وجود ندارد. همچنین، میزان ضریب تعیین تعدیل شده در مدل پژوهش ۰/۳۰۱ است که این نمایانگر میزان تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل، تعدیل‌گر و کنترلی است.

نگاره ۴- نتایج آزمون چاو و هاسمن

مدل	آزمون چاو		آزمون هاسمن		نتیجه آزمون
	آماره	سطح معناداری	آماره	سطح معناداری	
مدل پژوهش	۳۹/۸۲۹	۰/۰۰۰	۱۸/۵۳۷	۰/۰۴۶	روش تابلویی (Panel)- اثرات ثابت (Fixed Effect)

منبع: یافته‌های پژوهش

نگاره ۵- نتایج آزمون آماری فرضیه‌ی پژوهش

$$CSR_{it} = \beta_0 + \beta_1 ERM_{it} + \beta_2 Confidence_{it} + \beta_3 REM_{it} + \beta_4 (ERM_{it} \times REM_{it}) + \beta_5 (Confidence_{it} \times REM_{it}) + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 CeoOwnership_{it} + \beta_{10} LOSS_{it} + \beta_{11} CFO_{it} + \beta_{12} AGE_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته: مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR_{it})

متغیر مستقل: مدیریت ریسک سازمانی (ERM_{it}) و بیش اطمینانی مدیریتی ($Confidence_{it}$)

متغیر تعدیل‌گر: مدیریت سود واقعی (REM_{it})

تعریف متغیر	نماد	ضریب	آماره t	سطح معناداری	VIF
C	مقدار ثابت	۰/۱۲۷	۳/۰۳۲	۰/۰۰۲	-
مدیریت ریسک سازمانی	ERM_{it}	۰/۰۹۶	۶/۰۳۷	۰/۰۰۰	۲/۲۴۸
بیش اطمینانی مدیریتی	$Confidence_{it}$	۰/۰۷۱	۶/۷۰۶	۰/۰۰۰	۲/۶۶۱
مدیریت سود واقعی	REM_{it}	۰/۱۱۷-	۴/۷۷۸-	۰/۰۰۰	۳/۲۷۲
مدیریت ریسک سازمانی×مدیریت سود واقعی	$ERM_{it} \times REM_{it}$	۰/۳۸۸-	۷/۲۷۸-	۰/۰۰۰	۲/۳۲۶
بیش اطمینانی مدیریتی× مدیریت سود واقعی	$Confidence_{it} \times REM_{it}$	۰/۴۷۳-	۹/۴۲۲-	۰/۰۰۰	۲/۵۱۳
اندازه شرکت	$SIZE_{it}$	۰/۶۵۴	۱۱/۱۹۳	۰/۰۰۰	۱/۱۸۱
اهرم مالی	LEV_{it}	۳/۳۹۸-	۵/۳۵۸-	۰/۰۰۰	۱/۸۴۳
نرخ بازده دارایی‌ها	ROA_{it}	۲/۶۷۴	۸/۳۰۰	۰/۰۰۰	۳/۱۷۴
درصد مالکیت مدیرعامل	$CeoOwnership_{it}$	۰/۰۳۵	۲/۳۰۹	۰/۰۲۱	۱/۰۲۸
زیان خالص شرکت	$LOSS_{it}$	۰/۵۳۲-	۲/۴۸۶-	۰/۰۱۳	۲/۳۸۵
جریان وجوه نقد عملیاتی	CFO_{it}	۱/۱۹۹	۴/۲۲۴	۰/۰۰۰	۱/۴۰۱
لگاریتم طبیعی عمر شرکت	AGE_{it}	۲/۸۳۱-	۱۱/۰۴۳-	۰/۰۰۰	۱/۰۳۹
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۰۱		آماره F	۳۱/۴۸۸	
آماره دوربین واتسون	۱/۹۰۱		سطع معناداری	۰/۰۰۰	

منبع: یافته‌های پژوهش

www.SID.ir

Archive of SID

بحث و نتیجه‌گیری

مسئولیت‌های اجتماعی شرکت، ابزاری برای کاهش اثرات منفی فعالیت‌های مدیران بر ارزش شرکت می‌باشد. مدیران برای بهبود عملکرد شرکت، در فعالیت‌های اجتماعی و محیطی سرمایه‌گذاری می‌نمایند و از این طریق، حاکمیت شرکت قوی خود را به سهامداران نمایش می‌دهند و بدین‌ترتیب واکنش مثبت قیمت سهام به اینگونه فعالیت‌ها افزیش می‌یابد (گرول و همکاران، ۲۰۱۸). از سویی، مدیریت ضعیف ریسک سازمانی می‌توان موجب تضعیف شدن مکانیزم‌های کنترلی شرکت شود و در چنین شرایطی، میزان تعهد شرکت به مسئولیت‌های اجتماعی کاهش می‌یابد. همچنین مدیران با انجام دستکاری‌های فرصت‌طلبانه خود (مدیریت سود واقعی)، موجب تضعیف بیش از پیش مدیریت ریسک در شرکت می‌شوند (وانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

نتایج حاصل شده در این پژوهش حاکی از این است که سازمان‌ها به واسطه مدیریت ریسک، عملکرد خود را بهبود می‌بخشند؛ از این‌رو مدیریت ریسک سازمانی موجب افزایش کیفیت حاکمیت شرکتی می‌شود و در نتیجه سهامداران شرکت نیز قادر هستند تا ریسک شرکت را مدیریت کنند و در نهایت کارایی عملکرد شرکت افزایش یلبد. بنابراین می‌توان گفت که مدیریت ریسک سازمانی موجب افزایش انگیزه‌های اقتصادی مدیر در راستای انجام مسئولیت‌های اجتماعی خواهد شد. همچنین شواهد نشان می‌دهد که شرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان، مستعد سرمایه‌گذاریِ بیش از حد هستند و میزان خطر فعالیت‌های سرمایه‌گذاری را کمتر از واقع ارزیابی می‌کنند. بنابراین اینگونه مدیران نمی‌توانند ریسک‌های موجود در شرکت را به درستی مدیریت کنند و از سوی دیگر اینگونه مدیران سطح ریسک‌پذیری بالایی دارند، بنابراین انتظار می‌رود که در شرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان، میزان افشای مسئولیت‌های اجتماعی بیشتر است.

از سوی دیگر، در این پژوهش نشان داده شد که مدیران از طریق مدیریت سود واقعی می‌توان عملکرد شرکت را تغییر دهند، بنابراین اینگونه رفتار فرصت‌طلبانه مدیران می‌تولند موجب می‌شود که مدیریت ریسک سازمانی در شرکت به درستی صورت نگیرد و در نتیجه افشای مسئولیت‌های اجتماعی نیز در اثر تنزل کیفیت مدیریت ریسک سازمانی، کاهش می‌یابد. همچنین در شرکت‌هایی با مدیریت سود بالا، بیش‌اطمینانی مدیران بیشتر خواهد شد؛ زیرا بین مدیریت سود واقعی و بیش‌اطمینانی مدیران رابطه مثبتی وجود دارد و در نتیجه با افزایش بیش‌طمینانی مدیریت، افشای مسئولیت‌های اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که مدیریت سود واقعی موجب تقویت رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی شرکت خواهد شد.

هدف اصلی این پژوهش بررسی ارتباط بین مدیریت ریسک سازمانی و بیش اطمینانی مدیریتی با مسئولیت اجتماعی شرکت با بررسی نقش تعدیلی مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارتی، در شرکت‌هایی که مدیریت ریسک سازمانی بالاتر بوده است، مسئولیت اجتماعی شرکت بیشتر بوده است. مدیریت ریسک سازمانی با افزایش انگیزه‌های اقتصادی مدیرعامل، منجر به افزایش افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی خواهد شد. مدیریت ریسک سازمانی به عنوان یک الگو در جهت رو در رو شدن با ریسک‌های شرکت و مدیریت آن‌ها می‌باشد که این امر منجر به ایجاد سیاست‌هایی برای تمرکز بر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت ریسک شرکت خواهد شد. در حقیقت، مدیریت ریسک سازمانی به عنوان یک مزیت مثبت می‌تواند منجر به افزایش افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت شود. این نتایج با پژوهش فِن و همکاران (۲۰۲۰) نیز مطابقت دارد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم نشان داد که بین بیش اطمینانی مدیریتی و مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. در واقع، در شرکت‌هایی که بیش اطمینانی مدیریتی بیشتر است، سطح افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی نیز بالاتر است. مدیران بیش‌اطمینان، بسیار خوش‌بین هستند و سطح ریسک‌پذیری بالایی دارند و بسیار در گزارش‌های خود بزرگ‌نمایی می‌کنند، لذا در شرکت‌هایی با مدیران بیش‌اطمینان، میزان افشای مسئولیت‌های اجتماعی بیشتر است. به عبارتی، بیش‌اطمینانی مدیریتی بر سیاست‌های شرکت اثرگذار می‌گذارد و مدیران بیش اطمینان به دنبال غلو کردن در عملکرد خود هستند که این می‌تواند منجر به افزایش افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت شود. این نتایج با پژوهش فِن و همکاران (۲۰۲۰) نیز مطابقت دارد.

www.SID.ir

Archive of SID

نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم نشان داد که مدیریت سود واقعی اثر منفی بر ارتباط بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. به عبارتی، در شرکت‌هایی که مدیریت سود از طریق اقلام واقعی بالاتر بوده است، مدیریت ریسک سازمانی اثر پذیری پایین‌تری بر مسئولیت اجتماعی شرکت داشته است. این نتیجه از آنجا قابل توجیه است که مدیریت ریسک سازمانی پایین می‌توان موجب تضعیف شدن مکانیزم‌های کنترلی شرکت شود و در چنین شرایطی، میزان تعهد شرکت به مسئولیت‌های اجتماعی پایین می‌آید. همچنین، مدیران با انجام دستکاری‌های فرصت‌طلبانه اقلام واقعی (مدیریت سود واقعی)، موجب تضعیف بیش از پیش مدیریت ریسک در شرکت می‌شوند. در حقیقت، مدیریت سود واقعی با دستکاری اقلام درآمدی، موجب کاهش نقش مدیریت ریسک سازمانی در شرکت شده که این می‌تواند منجر به کاهش سطح افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی در شرکت شود. این نتایج با یافته‌های پژوهش فِن و همکاران (۲۰۲۰) نیز سازگار است.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم نشان داد که مدیریت سود واقعی اثر منفی بر ارتباط بین بیش‌اطمینانی مدیریتی و مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. در واقع، در شرکت‌هایی که مدیریت سود واقعی بیشتر است، بیش‌اطمینانی مدیریتی اثر پذیری کمتری بر مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. به طور کلی می‌توان گفت که مدیریت سود واقعی می‌تواند منجر به افزایش سطح ریسک عملکردی شرکت شود. زمانی که ریسک عملکردی شرکت افزایش می‌یابد، مدیران بیش اطمینان احساس خطر کرده و کمتر اقدام به سرمایه‌گذاری‌های بیش از حد و غلو کردن می‌کنند و این می‌تواند حتی بر افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی نیز اثر کاهنده بگذارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش فِن و همکاران (۲۰۲۰) نیز سازگار است.

با توجه به نتایج پژوهش به مدیران شرکت‌ها و اعضای هیأت مدیره پیشنهاد می‌شود به این مهم توجه داشته باشند که مدیریت ریسک سازمانی می‌تواند با کنترل انواع ریسک‌های پیش روی شرکت، سطح مسئولیت اجتماعی را افزایش دهد. لذا آن‌ها نسبت به بهبود فعالیت‌های مدیریت ریسک خود گام بردارند. به سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی پیشنهاد می‌شود به این مهم توجه داشته باشند که مدیران بیش اطمینان، تمایل بیشتری به افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی دارند و گاه ممکن است در این کار غلو کرده و اطلاعاتی با اتکای کمتر افشاء نمایند. به اعضای هیأت مدیره و شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌شود به این مهم توجه داشته باشند که مدیریت سود واقعی می‌تواند به عنوان یک عامل نامطلوب عمل کرده و با افزایش ریسک عملکردی شرکت، مدیریت ریسک سازمانی را تضعیف نماید و با کنترل (کاهش) فعالیت‌های مدیران بیش اطمینان، سطح افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی را کاهش دهد.

به محققان پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی به بررسی نقش تعدیلی مدیریت سود تعهدی بر رابطه بین مدیریت ریسک سازمانی و مسئولیت اجتماعی شرکت بپردازد. همچنین، پیشنهاد می‌شود تأثیر مدیریت سود واقعی بر رابطه بین توانایی مدیران و مسئولیت اجتماعی شرکت بررسی شود. پیشنهاد می‌شود تأثیر مدیریت سود واقعی بر رابطه بین مدیریت ریسک و سرمایه اجتماعی بررسی شود.

فهرست منابع

* شکوه، مهدی و کشاورز، فاطمه. (۱۳۹۷). بیش‌اعتمادی مدیریت و ریسک سقوط قیمت سهام، *راهبرد مدیریت مالی*، شماره ۲، صص ۲۱۷-۱۹۲.
* بولو، قاسم و مسعود حسنی‌القار. (۱۳۹۴)، بررسی تأثیر بیش‌اطمینانی مدیریت بر هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، *دانش حسابداری*، دورهٔ ۶، صص ۵۳-۳۱.
* جعفرنژاد، نوید، مقبل باعرض، عباس و آذر، عادل. (۱۳۹۷). شناسایی و استخراج مؤلفه های اصلی مدیریت ریسک سازمان با استفاده از روش فراترکیب. *چشم‌انداز مدیریت صنعتی*، سال هشتم، شماره ۵، ۵۰-۳۱.
* چاوشی، کاظم؛ رستگار، محمئ؛ میرزایی، محسن. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین اطمینان بیش از حد مدیران و انتخاب سیاست تأمین مالی، *دانش مالی تحلیل اوراق بهادار*، شماره ۲۵، صص ۲۹-۴۱.
* رضایی، یاسر؛ صفری، مهدی و غلامرضاپور، محمد. (۱۳۹۸). رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیریت و هزینه‌های تحقیق و توسعه، *راهبرد مدیریت مالی*، شماره ۲۶، صص ۱۷۳-۱۵۷.
* زارعی، علی و دارابی، رویا. (۱۳۹۶). تاثیر بیش‌اطمینانی مدیریت بر ریسک سقوط قیمت سهام با تاکید بر نقش تعدیل‌کنندگی محافظه‌کاریِ حسابداری، *دانش حسابداری مالی*، شماره ۲۳، صص ۱۳۹-۱۲۱.
* سلامی، اکبر؛ اصلی‌زاده، احمد؛ عسگری، محمدرضا. (۱۳۹۶). اطمینان بیش از حد مدیریتی، دخالت دولت و تصمیمات

www.SID.ir

Archive of SID

تامین مالی شـــرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، *مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری*، شماره ۲، صص ۸۸-۷۲.

* عبـدلی، محمـدرضـــا و خـالقی، احمـد. (۱۳۹۶). تـاثیر بیش اطمینـانی مـدیریت بر کیفیت گزارشـــگری مالی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود.
* قـادری، کـاوه و قـادری، صـــلاح‌الـدین. (۱۳۹۶). تحلیـل بیش‌اطمینانی مدیران از عملکرد خود در شرکت‌های متقلب، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، شماره ۲، صص ۲۶۲-۲۴۳.
* قادری، کاوه؛ قادری، صلاح الدین و قادری، سامان. (۱۳۹۷). ارتباط بین‌اطمینان بیش‌ازحد مدیران و اثربخشـــی مدیریت ریسک شرکت‌ها"، *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، شماره ۱۰، صص ۲۷۲-۲۴۳.
* کاس‌پور، سعیده؛ *خیراللهی، فرشـید و ایوانی، فرزاد. (۱۳۹۷). رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیران و مخارج تحقیق و توسـعه، مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری*، شماره، ۱، صص ۴۱-۳۲.
* کردی تمندانی، حامد. (۱۳۹۹). بررســی رابطه بین شـاخص های رفاه با افشـــاء مســئولیت پذیری اجتماعی شـــرکت‌ها، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاویان، مشهد.
* مرادی، محسـن و جعفرنژاد، زهره. (۱۳۹۵). به بررسـی رابطه بین بیش‌اطمینانی مدیرعامل و عملکرد شـــرکت‌ها، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود.
* Abdoli, M Reza and Khaleqi, A. (2017). "The Impact of Management Overconfidence on the Quality of Financial Reporting", Master Thesis, Islamic Azad University, Shahroud Branch (In Persian).
* Adam,.T., Fernando, C.S and Golubeva, E. (2019). "Managerial overconfidence and corporate risk management", *Journal of Banking & Finance*, 60(2): 195-208.
* Beasley, M. S., R. Clune, and D. R. Hermanson, (2005). Enterprise Risk Management: An Empirical Analysis of Factors Associated with the Extent of Implementation. *Journal of Accounting and Public Policy*, 24(6), 521-531.
* Beshkooh, M and Keshavarz, F. (2018). "Management overconfidence and stock price risk", *Financial Management Strategy*, No. 2, pp. 217-192 (In Persian).
* Bolo, Q and Massoudm M. (2015), "Study of the effect of management overconfidence on earnings smoothing in companies listed on the Tehran Stock Exchange", *Accounting Knowledge*, Volume 6, pp. 53-31 (In Persian).
* Borghesi, R., J. F. Houston, and A. Naranjo, (2014). Corporate Socially Responsible Investments: CEO Altruism, Reputation, and Shareholder Interests. *Journal of Corporate Finance*, 26, 64-181.
* Carroll, A. B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Social Performance. Academy of Management Review, 4, 497-505.
* Chavoshi, K; Rastegar, M, Mirzaei, M. (2015); "Investigating the Relationship between Managers' Overconfidence and Financing Policy Selection", *Financial Knowledge of Securities Analysis*, No. 25, pp. 29-41 (In Persian).
* Cheng, I. H., H. G. Hong, and K. Shue, (2012). Do Managers Do Good with Other People's Money? Working paper.
* Cheung, A. W. K. (2016). Corporate Social Responsibility and Corporate Cash Holdings. *Journal of Corporate Finance*, 37, 412-430.
* Dittrich, D., W. Guth, and B. Maciejovsky, (2005). Overconfidence in Investment Decisions: an Experimental Approach. *European Journal of Finance*, 11, 471-491.
* Fen Kuo , Y., Mien Lin , H., Fang, C . (2020). " Corporate Social Responsibility, Enterprise Risk Management, and Real Earnings Management: Evidence from Managerial Confidence", *Finance Research Letters* (2020), doi: https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101805.
* Ghaderi, K and Ghaderi, S. (2017). "Analysis of managers' overconfidence of their performance in fraudulent companies", *Accounting and Auditing Reviews*, No. 2, pp. 262-243 (In Persian).
* Ghaderi, K; Ghaderi, S and Ghaderi, S. (2018). The relationship between managers 'overconfidence and the effectiveness of companies' risk management ", *Financial Accounting and Auditing Research*, No. 10, pp. 272-243 (In Persian).
* Godfrey, P. C. (2005). The Relationship between Corporate Philanthropy and Shareholder Wealth: A Risk Management Perspective. *Academy of Management Review*, 30(4), 777-798.
* Goel, A., and A. Thakor, (2008). Overconfidence, CEO Selection, and Corporate Governance. *The Journal of Finance*, 63(6), 2737-2784.
* Gordon, L. A., M. P. Loeb, and C. Y. Tseng, (2009). Enterprise Risk Management and Firm Performance: A Contingency Perspective. *Journal of Accounting and Public Policy*, 28(4), 301-327.
* Graham, J. R., C. R. Harvey, and M. Puri, (2013). Managerial Attitudes and Corporate Actions. *Journal of Financial Economics*, 109(1), 103-121.
* Grewal, J., E. J. Riedl, and G. Serafeim, (2018). Market Reaction to Mandatory Nonfinancial Disclosure. Management Science, 65(7), 3061-3084.
* Grant T. (2008). Corporate Social Responsibility: A Necessity Not a Choice. Grant Thornton International Ltd.
* Harjoto, M., and I. Laksmana, (2018). The Impact of Corporate Social Responsibility on Risk Taking and Firm Value. *Journal of Business Ethics*, 151(2), 353-373.
* Hemingway, C., and P. Maclagan, (2004). Managers' Personal Values as Drivers of Corporate Social

www.SID.ir

Archive of SID

Strategic Manage- ment Journal doi: 10.1002/smj.2348.

* Porter, M. E., and M. R. Kramer, (2006). Strategy and Society the Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, 84(12), 78-92.
* Rezaei, Yaser; Safari, Mehdi and Gholamreza Pour, Mohammad. (2019). "The Relationship between Management Overconfidence and Research and Development Costs", *Financial Management Strategy*, No. 26, pp. 173-157 (In Persian).
* Roychowdhury, S. (2006). "Earnings Management through Real Activities Manipulation*". Journal of Accounting and Economics*, Vol. 42, Pp.370-335.
* Salami, A; Asli Zadeh, A; Askari, M. (2017). "Excessive managerial confidence, government interference and financing decisions of companies in the Tehran Stock Exchange", *Economic Studies, Financial Management and Accounting*, No. 2, pp. 88-72 (In Persian).
* Schrand, C. M., and S. C. Zechman, (2012). Executive Overconfidence and the Slippery Slope to Financial Misreporting. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1), 311-329.
* Shahida, M and Shahida, U. (2020). CEO Overconfidence and Corporate Investment: Moderating Role of Corporate Governance Practices, *Review of Applied Management and Social Sciences*, Vil. 3, Pp. 41-52.
* Shen, C. H., and Y. Chang, (2009). Ambition Versus Conscience, Does Corporate Social Responsibility Pay Off? The Application of Matching Methods. *Journal of Business Ethics*, 88(1), 133-153.
* Wang, T. S., Y. M. Lin, E. M. Werner, and H. Chang, (2018). The Relationship between External Financing Activities and Earnings Management: Evidence from Enterprise Risk Management. *International Review of Economics and Finance*, 58, 312-329.
* Winifred, H., Neophytes, L., and M,H. James. (2016). Motives for Corporate Cash Holdings: the CEO Optimism Effect. *Review of Quantitative Finance and Accounting*. Vol. 47 No. 3, Pp. 669-732.
* Yang, D and Kim, H. (2020). Managerial overconfidence and manipulation of operating cash flow: Evidence from Korea, *Finance Research Letters*, Vil. 2, PP. 131-146.
* Zarei, A and Darabi, R. (2017). "The Impact of Management Overconfidence on Stock Risk Fall with Emphasis on the Moderating Role of Accounting Conservatism", Financial Accounting Knowledge, No. 23, pp. 139-121 (In Persian).
* Jensen, M., and W. Meckling, (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Cost and Capital Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
* Jafarnejad, N., Moqbel Ba'arz, A and Azar, Adel. (2018). Identify and extract the main components of organizational risk management using the meta-combination method. *Industrial Management Perspective*, 8(5), 50-31(In Persian).
* Kasupour, S; Khairollahi, F and Ivani, F. (2018). "The Relationship between Managers' Overconfidence and Research and Development Expenditures", *Economics Studies, Financial Management and Accounting*, No. 1, pp. 41-32 (In Persian).
* Kim, J. B., Wang, Z and Zhang, L. (2015). "Readability of 10-K Reports and Stock Price Crash Risk*", University of Alberta School of Business Research Paper*, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2378586.
* Kolasinski, A. C., and X. Li, (2013). Can Strong Boards and Trading Their Own Firm's Stock Help CEOs Make Better Decisions? Evidence from Acquisitions by Overconfident CEOs'. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 48(4), 1173-1206.
* Kytle, B., and J. G. Ruggie, (2005). Corporate Social Responsibility as Risk Management: A Model for Multinationals. *Corporate Social Responsibility Initiative, Working Paper* No. 10, Harvard University.
* Li, J., and Y. Tang, (2010). CEO Hubris and Firm Risk Taking in China: The ModeratingvRole of Managerial Discretion. *Academy of Management Journal*, 53(1), 45-68.
* Libby, R., and Rennekamp, K. (2016). "Self-serving attribution bias, overconfidence, and the issuance of management forecasts". *Journal of Accounting Research*, 50: 197– 231.
* Malmendier, U., & Tate, G. (2005). Does overconfidence affect corporate investment? CEO overconfidence measures revisited. *European Financial Management*, 11(5), 649-659.
* McCarthy, S., Oliver, B and Song, A. (2017). " Corporate social responsibility and CEO confidence", *Journal of Banking and Finance*, Vol. 75, pp. 280–296.
* McWilliams, A., D. S. Siegel, and P. M. Wright, (2006). Corporate Social Responsibility: Strategic Implications. *Journal of Management Studies*, 43(1), 1-18.
* Moradi, M and Jafarnejad, Z. (2015). "Study of the relationship between CEO's overconfidence and companies' performance", Master Thesis, Islamic Azad University, Shahroud Branch (In Persian).
* Naseem, T., F. Shahzad, G. A. Asim, and F. Nawaz, (2020). Corporate Social Responsibility Engagement and Firm Performance in Asia Pacific: The Role of Enterprise Risk Management. *Corporate Social Responsibility and Environment Management*, 27(2), 501-513.
* Petrenko, O.V., Aime, F., Ridge, J., Hill, A. (2015). "Corporate social responsibility of CEO Narcissism? CSR motivations and organizational performance".

www.SID.ir

Archive of SID

Journal of Financial Knowledge of Securities Analysis
Vol. 14 / No. 52 , Winter 2022

Abstract

The effectiveness test of customer concentration on cash holdings adjustment speed in listed companies in Tehran Stock Exchange

Mohammad Amin Rastegar[2]

Abstract

Companies operate in environments where the company's ability to make a profit alone cannot guarantee the company's growth and survival. But maintaining the balance between business growth and social growth is expected to increase the company's profitability to some extent. Therefore, the purpose of this study is to investigate the adjusting role of real profit management on the relationship between organizational risk management and management overconfidence with social responsibilities in companies listed on the Tehran Stock Exchange. In this regard, 101 companies (707 year-company views) listed on the Tehran Stock Exchange during the period 1392 to 1398 have been studied. In order to test the research hypotheses, the multiple linear regression model was used using panel data. The results of this study show that there is a positive and significant relationship between organizational risk management and managerial overconfidence with corporate social responsibilities. Also, the research findings showed that real profit management weakens the relationship between organizational risk management and managerial overconfidence with corporate social responsibilities.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Organizational Risk Management, and Managerial Overconfidence: Evidence for Real Earnings Management

2 MA of Financial Management, Department of Management ,Shahr-e-Qods Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
erfanbbp@gmail.com

www.SID.ir